

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки підприємства

П Р О Г Р А М А та МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до науково – дослідного стажування студентів – магістрантів
за напрямом підготовки 0305 „ Економіка і підприємництво ”
за спеціальністю 8.03050401 „ Економіка підприємства ”

ХАРКІВ 2014

Кафедра економіки підприємства

Укладачі.

Поясник Г.В.
Горовий Д.А.
Горова К.О.

Програма розглянута і схвалена на засіданні Ради факультету управління і бізнесу “16” січня 2014 р. Протокол № 11.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Робоча програма і методичні вказівки складені відповідно до існуючих нормативних документів, а також кваліфікаційних характеристик за напрямком 0305 „ Економіка і підприємництво ” та навчального плану за спеціальністю 8.03050401 „ Економіка підприємства ”.

Науково-дослідне стажування є різновидом переддипломної практики, що проводиться по закінченню всього курсу теоретичного навчання студентів освітньо-кваліфікаційного рівня "магістр".

Особливістю такого стажування (табл.1) на відміну від переддипломної практики фахівців рівня спеціаліст є те, що майбутні магістри повинні в ході стажування сформулювати об'єкт, предмет, мету, задачі дослідження та наукову новизну, сутність якої буде розкрита у випускній магістерській роботі.

Таблиця 1 - Приклади основних елементів магістерського дослідження

об'єкт	процес або явище, що породжує проблемну ситуацію і обране для вивчення	
предмет	міститься в рамках об'єкта, складається з ключових слів теми роботи	
	не слід вживати слів	як правило вживають
мета	дослідження, вивчення	розробка, розроблення, обґрунтування, створення
задачі	аналіз, вивчення, дослідження	уточнення, узагальнення, систематизація, визначення, оцінка, формування, обґрунтування, розроблення
новизна	спосіб, пристрій, методика, схема, алгоритм. Не можна вдаватися до Викладу наукового положення у вигляді анотації, коли просто констатують, що в роботі зроблено.	необхідно показати відмінність одержаних результатів від відомих раніше, запропонованих здобувачем особисто (вперше одержано, удосконалено на основі, одержало подальший розвиток за рахунок)

Магістрант обирає один з напрямків завершення своєї освіти в університеті: магістр виробничого спрямування (професіонал з економіки підприємства на автотранспорті або дорожньому господарстві), магістр педагогічного спрямування (майбутній викладач-стажист кафедри) або магістр наукового спрямування (науковець, який збирається поступати до аспірантури університету). База практики вибирається згідно з обраним профілем підготовки магістра. На вибір бази практики також впливає обрана тематика дипломної роботи та наявність тристороннього договору на підготовку фахівця.

У якості баз практики для магістрів виробничого спрямування з економіки підприємства можуть бути використані підприємства промисловості, машинобудування, дорожньо-будівельного комплексу, автосервісу, автомобільного транспорту та сфери послуг.

Для магістрів наукового спрямування бажане проходження практики у наукових та проектних установах таких галузей як машинобудування, дорожньо-будівельний комплекс, автосервіс, автомобільний транспорт або сфера послуг. У випадку специфіки обраної теми дипломної роботи у магістрантів є можливість пройти практику на виробничих підприємствах вищезазначених галузей, які здійснюють науково-дослідну або інноваційну роботу.

Для магістрів педагогічного спрямування необхідними є дві бази практики – одна відповідно до теми дипломної роботи (її вибір здійснюється аналогічно до магістрів наукового спрямування), а другою є кафедра „Економіки підприємства” ХНАДУ.

1 СТАЖУВАННЯ МАГІСТРА ВИРОБНИЧОГО СПРЯМУВАННЯ

(професіонала з економіки підприємства на автотранспорті або дорожньому господарстві)

1.1 Мета і завдання стажування

Мета стажування - поглиблення і закріплення теоретичних знань по всіх дисциплінах навчального плану та збирання даних для виконання кваліфікаційної магістерської роботи.

Завдання стажування:

- вивчення техніко-економічних показників діяльності підприємства;
- збирання, первинна обробка і загальний аналіз звітних і планових даних про діяльність підприємства;
- поглиблений аналіз однієї із сторін діяльності підприємства;
- збирання даних по темі кваліфікаційної роботи;
- запровадження результатів науково-дослідної роботи у виробництво;
- розробка пропозицій з удосконалення організації і управління виробництвом.

В результаті проходження стажування студент повинен:

знати: методи техніко-економічного аналізу виробничо-господарської діяльності підприємства; основні напрями удосконалення господарського механізму на підприємстві; методи автоматизованої обробки економічної інформації; методи розрахунку економічної ефективності організаційно-технічних заходів; правові основи створення підприємств різних організаційних форм; алгоритм і методіку розробки фінансового плану і складання бізнес-плану;

вміти: розробляти і аналізувати системи внутрішньовиробничого госпрозрахунку; розробляти і удосконалювати нормативну базу оперативного планування; калькулювати собівартість продукції; виконувати техніко-економічний аналіз результатів роботи підприємства і його підрозділів; виявляти невикористані резерви виробництва; проводити дослідження та удосконалення структури, технології і процесу економічного управління виробництвом; розробляти бізнес-план; створювати підприємства різних організаційно-правових форм; придбати навички роботи на посаді економіста у відділах: планово-економічному, виробничому, організації праці і заробітної плати, маркетингу, матеріально-технічного постачання, підготовки і управління кадрами, зовнішньоекономічної діяльності та інших; в функціональних і лінійних підрозділах підприємств.

придбати: навички роботи на посаді економіста відділів: планово-економічного, виробничого, праці і заробітної плати, маркетингу, підготовки й управління кадрами, матеріально-технічного постачання.

1.2 Зміст стажування (табл.2)

Таблиця 2 – Зміст стажування

Об'єкт дослідження	Необхідна інформація
Загальна характеристика підприємства	Правова форма організації підприємства, його діяльності, характеристика товарів і послуг, засновники, статутний фонд, основні джерела фінансова основа, організаційна структура, схема управління, основні результати комерційної діяльності підприємства за останні 3 – 5 років. Перспективи економічного і соціального розвитку підприємства.
Основні фонди	Склад і структура основних фондів підприємства. Планування основних фондів. Надходження і вибуття основних фондів за останні 3-5 років. Методи оцінки основних фондів, які використовує підприємство. Визначення середньорічної вартості. Розрахунок показників руху, технічного стану і використання основних фондів (коефіцієнти вибуття, надходження, зношення, відновлення, придатності, рентабельності; фондівіддача, фондомісткість, фондоозброєність).
Оборотні кошти	Структура оборотних коштів. Матеріально-технічні ресурси, їх склад, оптимізація та облік надходжень. Розрахунок показників ефективності використання нормованих оборотних коштів. Визначення потреби підприємства у матеріально-технічних ресурсах. Визначення тривалості операційного, виробничого та фінансового циклів. Визначення моделі фінансування капіталу підприємства. Визначення періоду обігу оборотних коштів. Оптимізація структури дебіторської заборгованості, визначення її середньозваженого старіння та відсотку неповернення боргів.
Трудові ресурси	Середньоспискова чисельність працюючих із розподілом по категоріях і групах; динаміка прийняття і звільнення працівників; фонду споживання; використання робочого часу. Оцінка забезпеченості підприємства трудовими ресурсами; розрахунок показників руху працюючих, використання і структури робочого часу. Підготовка кадрів і підвищення їх кваліфікації на підприємстві.
Нормування праці і заробітної плати	Проаналізувати чинники росту продуктивності праці на підприємстві. Упорядкування плану організаційно-технічних заходів щодо підвищення ефективності виробництва, плану росту продуктивності праці. Нарахування заробітної плати. Форми і системи оплати праці. Преміювання та інші заходи стимулювання праці робітників. Планування фонду оплати праці.
Управління фінансами	Фінансова звітність про діяльність підприємства; баланс підприємства – форма 1; звіт про фінансові результати – форма 2; звіт про рух грошових коштів – форма 3; звіт про податки, сплачені підприємством. На основі отриманих даних провести діагностику фінансового стану.
Маркетингова діяльність	Комплексне дослідження ринку. Прогнозування і планування комплексу маркетингу. Вивчення попиту на продукцію машинобудування і кон'юнктура ринку. Товарна політика. Ціноутворення. Комунікаційна політика. Маркетингова тактика і стратегія. Маркетинговий контроль.

Крім того, студент наводить власно зібрані дані за завданням керівника для виконання магістерської роботи. Рекомендований індивідуальний план стажування наведено у табл. 3.

Таблиця 3 - Рекомендований індивідуальний план стажування

Матеріал для ознайомлення	Кількість днів
Організаційне заняття.	0,5
Оформлення на об'єкт практики, отримання перепусток, інструктаж з техніки безпеки	0,5
Участь у виконанні виробничих завдань на робочих місцях; навчальні заняття і екскурсії	1
Ознайомлення з економічною діяльністю підприємства чи установи:	
- характеристика підприємства - об'єкту стажування	1
- основні фонди	3
- оборотні кошти. нормування оборотних коштів	3
- управління фінансами	2
- нормування праці і заробітної плати	2
- трудові ресурси. маркетингова діяльність	3
- спеціальне завдання з магістерської роботи.	4
Оформлення звіту	2
Написання структурних елементів кваліфікаційної роботи магістра	2
Всього	24

Примітка - Навчальні заняття та екскурсії. Для ознайомлення студентів із досвідом роботи інших підприємств керівником стажування від підприємства організуються одна-дві екскурсії. Під час екскурсій студенти вивчають досвід роботи економічних служб підприємства.

1.3 Підведення підсумків практики

По закінченню практики студент повинен представити на кафедру такі документи: звіт про стажування; заповнений щоденник; робочу програму практики; лист - замовлення на розробку теми магістерської роботи.

За змістом звіт повинен: давати вичерпні письмові відповіді на всі запитання програми практики; бути насиченим конкретним матеріалом, статистичними даними, розрахунками показників діяльності підприємства, містити висновки.

При складанні звіту з практики необхідно враховувати наступні вимоги:

1. Звіт повинен складатися з 40-45 стор. рукописного (не менше ніж 25-30 стор. машинописного) тексту. Бажаним, але не обов'язковим, є виконання звіту на комп'ютері. (Текст набирається шрифтом Times New Roman 14 pt, або Arial 12 pt, міжрядковий інтервал -1,5, поля: згори - 2 см, знизу -2 см, ліворуч - 3 см, праворуч - 1 см). Нумерація сторінок - знизу, праворуч.

2. Звіт повинен бути поданий та оформлений однотайним стилем, без "художніх" епітетів, акуратно і логічно.

3. Сутність. Звіт повинен містити інформацію, яка є необхідною для оцінки діяльності організації.

4. Наочність. Викладення матеріалу повинно бути проілюстровано графіками, схемами, таблицями, діаграмами, що висвітлюють динаміку основних економічних показників діяльності підприємства.

Підготовлений звіт у вигляді брошури представляється на перевірку керівнику стажування від підприємства. Після усунення недоліків остаточно перевірений звіт повинен бути підписаний керівником практики від підприємства і засвідчений печаткою.

На підприємстві може бути створена комісія, яка складається з керівників практики від підприємства і кафедри, висококваліфікованих фахівців для прийому до захисту звітів студентів з практики. Результати роботи комісії оформлюються протоколом.

Якщо така комісія на підприємстві не створюється, керівник практики від університету має право самостійно прийняти від студента захист звіту. За результатами захисту виставляється диференційований залік.

Критеріями оцінки проходження практики є: зміст і якість звіту з практики, знання наведеного матеріалу, рівень трудової та виробничої дисципліни на період практики.

Перелік літератури

1. Адамчук В.В., Ромашов О.В., Сорокина М.Е. Экономика и социология труда: Учеб. для вузов. – М.: ЮНИТИ, 1999. – 407с.
2. Богиня О.П., Грیشнова О.А. Основи економіки праці: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес, 2001. – 313с.
3. Буряк П.Ю., Карпінський Б.А., Григор'єва М.І. Економіка праці й соціально-економічні відносини: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
4. Голубков Е.П. Маркетинговые исследования: теория, методология и практика. - М.: Финпресс, 1998. - 416 с.
5. Дороніна М.С., Мартюшева Л.С., Горовий Д.А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навчальний посібник. – Харків: Вид. ХДЕУ, 2002. – 156 с.
6. Економіка виробничого підприємництва: Навч. посіб. / За ред. Й. М. Петровича.- 3-тє вид., випр.- К.: Т-во "Знання", КОО, 2002.- 405 с.
7. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник / С. Ф. Покропивний, Г. О. Швиданенко, О. С. Федоти та ін. / За ред. д-ра екон. наук, проф. С. Ф. Покропивного - КНЕУ, 2000.- 328 с.
8. Економіка підприємства: Навч. посіб. / За ред. А. В. Шегди. 2-е вид.- К.: Знання-Прес, 2002.- 335 с.
9. Економіка підприємства: Структурно-логічний навчальний посібник/ За ред. С.Ф. Покропивного.-К.:КНЕУ,2001.-457с.
10. Есинова Н.И. Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учеб. пособие. – К.: Кондор, 2003. – 464 с.
11. Завіновська Г.Т. Економіка праці: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. – К.: КНЕУ, 2001. – 158 с.
12. Калина А.В. Економіка праці: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К.: МАУП, 2004. – 272 с.
13. Колот А.М. Мотивація, стимулювання й оцінка персоналу: Навч. посібник -К.: КНЕУ, 1998.- 224с.
14. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств: Навч. посіб. – К.: Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 378 с.
15. Костенко Т.Д. та ін.. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навчальний посібник. – К.: Центр сучасної літератури, 2005. – 400 с.
16. Мазур И.И., Шапиро В.Д. Реструктуризация предприятий и компаний: Учеб. пособие для вузов. – Мю: ЗАО "Издательство "Экономика", 2001. – 456 с.
17. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий: прикладные вопросы с анализом деловых ситуаций. – К.: Максимум, 2001. – 600 с.
18. Управление инвестициями: В 2-х т. Т.1. / В.В. Шеремет, В.М. Павлюченко, В.Д. Шапиро и др. – М.: Высшая школа, 1998. – 416 с.
19. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. – К.: Кондор, 2005. – 196 с.

2 СТАЖУВАННЯ МАГІСТРА ПЕДАГОГІЧНОГО

спрямування (магістра – педагога)

2.1 Мета та задачі педагогічного стажування

Стажування магістра педагогічного спрямування стажування включає в себе дві частини:

- педагогічну - організаційно-методичну у формі педагогічного стажування терміном 2 тижня;
- загальну - у формі науково-дослідницького стажування на виробництві терміном 2 тижня (подібну до стажування магістрів виробничого спрямування – див. п. 2.5).

Подальший опис стажування присвячений лише першій його частині – педагогічному стажуванню.

Мета стажування - підвищення рівня професійної компетенції і організаційно-методичного рівня майбутніх керівників трудових колективів і викладачів вищої школи в світі рішень задач соціально-економічного розвитку підприємств України; отримання поглиблених знань із загальної теорії, змісту і методів навчання в навчальних закладах 3-4 рівня акредитації; методів сучасної науки; конкретних методик викладання наукових і технічних питань.

Основне завдання педагогічного стажування полягає у формуванні у студентів практичних умінь та навичок з методології викладання у вищій школі та професійного ділового спілкування для подальшого застосування в професійній діяльності у вибраній галузі науки і техніки.

Завдання стажування:

- уявити мету і зміст навчання у вищій школі України;
- опанувати теорією і сучасні методи навчання у вищій школі;
- ознайомитись з новітніми технологіями навчання;
- отримати навички підготовки і проведення навчального заняття у вищій школі;
- виконати методичну розробку окремого заняття в вузі або написати методичні вказівки для проведення заняття.

В результаті практичного стажування студенти повинні знати:

- специфіку педагогічної діяльності у ВНЗ;
- закономірності організації та управління навчальним процесом у ВНЗ;
- види і методи діяльності і спілкування;
- загальні закономірності навчання та виховання і методи формування творчої особистості.

В результаті педагогічного стажування студенти повинні уміти застосовувати базові психолого-педагогічні знання:

- для організації діяльності і спілкування особистості;
- для планування, контролю і корекції діяльності виробничих колективів;
- для вибору ефективних форм і методів реалізації їх діяльності; засобів і прийомів психолого-педагогічного впливу на особистість; розробки технологій і способів стимулювання діяльності.

2.2 Вибір та організація баз стажування

Педагогічне стажування проводиться на кафедрі «Економіка підприємства» ХНАДУ, або у інших вищих навчальних закладах 3-4 рівня акредитації, які готують фахівців за напрямом 0305 «Економіка і підприємництво».

2.3 Організація і керівництво стажуванням

Стажування здійснюється за наказом Ректора, який дозволяє дипломованим бакалаврам стажуватися у відділах та підрозділах університету, або листом від університету на ім'я керівника навчального закладу, в який направляється пошукувач звання магістра для стажування.

Розподіл періоду стажування магістра проводиться в залежності від конкретних вимог індивідуального завдання.

2.4 Організаційно-методичні особливості педагогічного стажування

Педагогічне стажування передбачає практичні заняття та самостійну роботу студентів. На практичних заняттях керівник стажування поєднує контроль за формуванням молодого фахівця з передачею особистого досвіду викладацької діяльності.

Самостійна робота студентів здійснюється за індивідуальними планами і передбачає детальне вивчення навчальної та методичної роботи ВНЗ, виконання особистого практичного завдання, складання звіту про стажування.

Під час педагогічного стажування увага звертається на вивчення нових педагогічних технологій, передового досвіду в роботі.

Контроль виконання індивідуального плану здійснюється керівником під час практичних занять.

Підсумковий контроль - звіт про стажування.

2.5 Програма педагогічного стажування

При проходженні стажування пошукувач магістерської кваліфікації повинен опанувати вихідні положенням теорії навчання, розібратися з ознаками і особливостями розвитку науки і їх впливом на навчальний процес, ознайомитись з психологічними питаннями освіти, сучасними методами навчання, новітніми технологіями організації і проведення окремих видів занять та інше.

Основне місце в індивідуальному плані повинно бути відведено вивченню конкретних обов'язків викладача вищої школи з метою придбання необхідних практичних та організаційних навичок. Крім того, у плані передбачається

знайомство молодого фахівця з діяльністю ВНЗ в цілому, а також його участь у суспільному житті та виховній роботі ВНЗ.

При проходженні педагогічного стажування на кафедрі «Економіка підприємства» ХНАДУ план стажування повинен бути погоджений із планом роботи кафедри, передбачати участь магістранта у вирішенні однієї з актуальних педагогічних задач.

Програмою стажування передбачається індивідуальна та самостійна робота магістранта, розподіл часу за якою наведений в табл. 4 та 5.

Таблиця 4 - Розподіл учбового часу за темами і видами занять

№ з/п	Найменування теми	Всього на тему
1	Завдання, структура та загальна організація ВНЗ	4
2	Правові основи діяльності ВНЗ	8
3	Навчальна робота у ВНЗ	24
4	Методична робота у ВНЗ	12
5	Виховна робота у ВНЗ	4
6	Виконання функціональних обов'язків за посадою	20
	Всього:	72

Таблиця 5 - Перелік завдань на самостійну роботу практиканта

№ з/п	Зміст завдання	Час на СРС
1	Складання індивідуального плану стажування	2
2	Вивчення учбової роботи ВНЗ	18
3	Вивчення методичної роботи ВНЗ	16
4	Виконання особистого практичного завдання з вирішення педагогічної проблеми	24
5	Складання звіту про стажування	12
	Всього:	72

Мета виконання індивідуальних практичних завдань полягає у формуванні у студента **навичок** практичної реалізації знань, набутих під час педагогічного стажування.

Індивідуальні практичні завдання виконуються студентами у відведений для самостійної роботи час. Орієнтовний термін виконання роботи складає 10 годин.

2.6 Результати педагогічного стажування

За результатами педагогічного стажування магістрантом складається звіт який повинен містити наступні обов'язкові розділи:

1. Складання плану-конспекту практичного заняття.
2. Складання плану виховної роботи в академічній групі.
3. Відгук на відвідану лекцію.
4. Представлення обраної тематики магістерської роботи у вигляді проблемної лекції однієї з навчальних дисциплін кафедри.

Звіт, обсягом орієнтовно 40 - 50 сторінок тексту, повинний бути написаний (набраний і роздрукований на ПК) на папері формату А4, шрифтом Times New Roman 14 pt, або Arial 12 pt, міжрядковий інтервал -1,5, поля: згори - 2 см, знизу -2 см, ліворуч - 3 см, праворуч -1 см). Нумерація сторінок - вгорі, по центру.

Після завершення стажування студент представляє на кафедру звіт і щоденник.

Для прийому і захисту звіту з стажування на кафедрі створюється комісія, за результатами роботи якої оформлюється протокол і проставляється оцінка з даного виду стажування. Критерії оцінки - повнота виконання індивідуального завдання, зміст і якість звіту, знання наданого матеріалу.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы. - СПб.: Питер, 2002. - 512с.
2. Квинн В. Прикладная психология. - СПб.: Питер, 2002. - 560 с.
3. Козаков В. А. Психология діяльності та навчальний менеджмент: Підручник. У 2 ч. – Ч. 1. Психология суб'єкта діяльності.-К.: КНЕУ, 2000. - 244с.
4. Колесніченко Л.А-, Борисенко Л,Л, Основи психології та педагогіки. Навч. - метод, посібник для самост. вивчення дисципліни. - К.: КНЕУ, 2002. - 160 с.
5. Лихачев Б. Т. Педагогика. Курс лекций: Учеб. пособ. - М.: Юрайт, 1999,- 524с.
6. Мажник Н.А., Сасіна Л.О. Психология і педагогіка: Навчальний посібник. – Х.: ВД "Інжек", 2003. – 204 с.
7. Психология и педагогика: Учебное пособие для вузов / Сост. и отв. ред. А. А. Радугин. - М.: Центр, 1999. -256 с.
8. Реан А.А. Бордовская Н.В. Розум С.И. Психология и педагогіка. – СП.: Питер, 2002. – 432 с.
9. Стенберг Р. и др. Практический интеллект. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.
10. Столяренко А.М. Психология и педагогика. Учеб. пособ. для вузов. - М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.-424с.
11. Щекин Г. Визуальная психодиагностика: познание людей по их внешности и поведению: Учеб.-метод.пособ. – К.: МАУП, 2001. – 616 с.

3 НАУКОВО - ДОСЛІДНЕ СТАЖУВАННЯ МАГІСТРА НАУКОВОГО спрямування (магістра – науковця)

3.1 Мета та задачі стажування

Науково-дослідне стажування магістра наукового спрямування спрямоване на поглиблення знань майбутніх магістрів із спеціальних дисциплін та методики наукових досліджень.

Стажування магістра наукового спрямування стажування включає в себе дві частини:

- наукову - організаційно-методичну у формі наукового стажування терміном 2 тижня;
- загальну - у формі науково-дослідницького стажування на виробництві терміном 2 тижня (подібну до стажування магістрів виробничого спрямування – див. п. 2.5).

Подальший опис стажування присвячений лише першій його частині – науковому стажуванню.

Завдання стажування:

- оволодіти методикою постановки завдань на дослідження;
- навчитися складати програму досліджень;
- оволодіти навичками розробки методик;
- оволодіти методами аналізу результатів дослідження;
- навчитись складати наукові огляди і звіти за результатами досліджень.

3.2 Програма науково-дослідницького стажування

При проходженні стажування магістрант повинен уявити наукові проблеми, що стоять перед сучасною вищою школою України, взагалі, і перед ХНАДУ, зокрема; розібратися з ознаками і особливостями розвитку економічної науки і її впливом на навчальний процес.

Стажеру належить ознайомитися із питаннями, пов'язаними з:

- організацією проведення економічних досліджень;
- методами збирання, аналізу та обробки економічної інформації;
- використанням новітніх методик соціально-економічних та глобальних досліджень із залученням комп'ютерної техніки та ресурсів мережі Інтернет ;
- формулюванням проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань та ступеня наукової новизни, отриманих в процесі проведення дослідження.

3.3 Вибір та організація баз стажування

Науково-дослідницьке стажування, як правило, проводиться на підприємствах та в організаціях, робота яких пов'язана із впровадженням результатів інноваційних та наукових досягнень у їх діяльність, науковим розв'язанням економічних проблем; а також у науково-дослідних організаціях економічного спрямування або (у особливих випадках) на кафедрі «Економіка підприємства» ХНАДУ та в інших вищих навчальних закладах 3-4 рівня акредитації, які готують фахівців за напрямом 0305 «Економіка і підприємництво».

3.4 Організація та керівництво стажуванням

Основним документом на проведення стажування є наказ Ректора університету і лист від вузу на ім'я керівника бази стажування.

Розподіл часу та термін стажування проводиться в залежності від конкретних вимог індивідуального завдання студенту на стажування. Загальний термін стажування - 144 години.

3.5 Зміст стажування

В процесі проходження стажування магістрант повинен:

- навчитись формулювати об'єкт, предмет, мету, задачі, науковий результат та наукову новизну проведених наукових досліджень;
- оволодіти навичками проведення досліджень і методами аналізу їх результатів;
- навчитись робити наукові висновки за результатами досліджень і складати наукові звіти;
- навчитись захистити отримані наукові результати за допомогою загальнонаукових та специфічних методів.

3.6 Методичне забезпечення стажування

У комплект методичного забезпечення входять: робоча програма, щоденник стажування та індивідуальне завдання на стажування.

При проходженні стажування на кафедрі економіки підприємства ХНАДУ необхідно індивідуальний план стажування пов'язати із планом її роботи.

За результати наукового стажування магістрант окрім звіту повинен надати наукову статтю, виконану спільно з керівником стажування, яка повинна бути виконана за матеріалами дослідження та містити один пункт наукової новизни будь-якого рівня (вперше, дістало подальший розвиток або удосконалено).

Рекомендований індивідуальний план стажування наведено у табл. 6.

Таблиця 6 - Рекомендований індивідуальний план стажування

Вид робіт	Джерело
Знайомство з тематикою та результатами науково-дослідних робіт, що проводилися на кафедрі	Кафедра ЕП, бібліотека ХНАДУ
Ознайомлення з документами, необхідними для укладання господарчих договорів	Кафедра ЕП, НДС ХНАДУ
Ознайомлення з авторефератами, текстами дисертаційних досліджень та науковими публікаціями за обраною тематикою дослідження.	Кафедра ЕП, бібліотека ХНАДУ, інші наукові бібліотеки
Участь у науково-дослідних роботах, що проводяться кафедрою за госпдоговірною або бюджетною тематикою	Кафедра ЕП
Складання приблизної програми експериментальних досліджень за темою магістерської роботи	База практики
Складання структурних елементів кваліфікаційної роботи магістра (вступ, реферат, висновки, рекомендації)	База практики
Представлення результатів досліджень у вигляді тез доповіді на конференцію, наукової статті	Кафедра ЕП

3.7 Звіт за результатами стажування

Звіт за результатами стажування повинен включати:

- завдання на проведення наукового дослідження;
- результати наукового дослідження за темою із формулюванням проблеми, об'єкта, предмета, мети, завдань та ступеня наукової новизни, отриманих в процесі проведення дослідження;
  - використані методи дослідження з їх обґрунтуванням, розрахунками та результатами ;
  - джерела інформації для проведення досліджень;
  - графіки, таблиці та діаграми за результатами обробки даних досліджень;
  - висновки та пропозиції.

Звіт, обсягом орієнтовно 40 - 50 сторінок тексту, повинний бути написаний (набраний і роздрукований на ПК) на папері формату А4, шрифтом Times New Roman 14 ptі, або Arial 12 ptі, міжрядковий інтервал -1,5, поля: згори - 2 см, знизу -2 см, ліворуч - 3 см, праворуч -1 см). Нумерація сторінок - знизу, праворуч.

Звіт повинен бути ілюстрований графіками, схемами, формами документів тощо. До звіту можуть бути додані: рукопис статті, виписки рішень засідання кафедри, рецензії та відгуки на розробки виконавця, відгук на заняття провідного викладача, картки обстежень, результати статистичного аналізу. Звіт оформлюється в відповідності з вимогами ЄСКД і ДСТІВ, що пред'являються до наукових звітів.

3.8 Підведення підсумків стажування

Після завершення стажування студент представляє на кафедрі звіт, щоденник стажера і наукову публікацію за результатами дослідження (наукова стаття або тези доповіді на конференцію).

Для прийому і захисту звіту з стажування на кафедрі створюється комісія, за результатами роботи якої оформлюється протокол і проставляється оцінка з даного виду стажування. Критерії оцінки - повнота виконання індивідуального завдання, зміст і якість звіту, знання наданого матеріалу.

ПЕРЕЛІК ЛІТЕРАТУРИ

1. Грушко И.М. и др. Основы научных исследований М.: Высшая школа, 1989.- 400 с.
2. Дороніна М.С. Технологія наукових досліджень (Схеми та приклади). – Харків: Інжек, 2006. – 104 с.
3. Зосимов А.М. , Голік В.П. Дисертаційні помилки. Монографія. – Харків: Інжек, 2004. – 216 с.
4. Наймушин А.И., Наймушин А.А. Методы научных исследований. Материалы для изучения. Электронный вариант. – Уфа, ЛОТ УТИС. 2000.
5. Рофе А.И. Научная организация труда. – М.: "ЮНИТИ", 1998. – 320 с.
6. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень (конспект лекцій). – К.: Видавничий центр “Академія”, 2003. – 304с.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Методичне забезпечення педагогічного стажування

План-конспект заняття (типова схема)

1. Тема заняття _____
2. Тема програми _____
3. Мета завдання _____
  - навчальна (залежить від теми заняття)
  - розвиваюча (спрямована на розвиток особистості студента)
  - виховна (виховання у студентів загальнолюдських цінностей)
4. Типи занять:
  - вивчення нового матеріалу;
  - закріплення знань, умінь і навичок;
  - комбіноване заняття (поєднує всі попередні типи занять)
5. Види занять: лекція; бесіда; сумісне (поєднання різних типів занять); лабораторне заняття; практичне заняття; семінар; екскурсія; конференція; підсумкове заняття; письмове опитування; залік; усне опитування; контрольна робота.
6. Методи навчання.

Метод навчання – система цілеспрямованих дій викладача, спрямована на організацію пізнавальної, інтелектуальної, практичної діяльності студентів.

Класифікація методів навчання:

  - за джерелом знань: словесний; наочний; практичний.
  - за характером пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний; репродуктивний (відтворення знань за поданим зразком); проблемний (створення проблемної ситуації, формулювання проблеми, висування гіпотези, участь в евристичній бесіді); частинно-пошуковий метод (викладач організує роботу студентів на відшукання доказів, навчає висувати гіпотези, складати тези); дослідницький метод (студенти приймають активну участь у вирішенні наукової або учбової проблеми):
    - а) планують шлях перевірки гіпотези; б) вивчають літературу; в) оцінюють результат;
    - г) роблять висновки про можливість використання.
7. Методи викладання: інформаційно - повідомляючий (викладач в ході заняття сам розглядає рішення якоїсь проблеми); пояснювальний (викладач показує зразок рішення проблеми або завдання); стимулюючий (викладач залучує студентів до рішення даної проблеми в ході діалогу); інструктивний (викладач дає студентам інструкції до самостійного виконання завдання); алгоритмічний (викладач організує самостійну роботу студентів по заданому зразку-алгоритму).
8. Вибір методу вивчення та викладання.

Встановити:

  - чи відповідають вибрані методи специфіці навчального процесу;
  - чи допомагають вони реалізувати мету заняття;
  - чи ураховують вони особливості студентської групи і окремих студентів;
  - чи відповідають вони матеріально-технічним можливостям ВНЗу.

Класифікація методів виховання

1. Методи формування свідомої особистості: розповідь; пояснення; бесіда; диспут; приклади.
2. Методи організації діяльності студентів: педагогічна вимога; привчання; вправи; доручення; створення виховних ситуацій.
3. Методи стимуляції діяльності поведінки студентів:
  - виконання творчих завдань;
  - участь в конкурсах, олімпіадах;
  - система схвалювання, підбадьорювання;
  - використання способів масової інформації;
  - матеріальні стимули (приз, премія, подарунок).
4. Методи контролю за ефективністю виховання:
  - аналіз поведінки студента куратором групи;
  - написання характеристики на студента;
  - самоаналіз власної поведінки.

Хід заняття

1. Організаційний момент.
Мета: формування у студентів інтересу до теми заняття, емоційний настрій на роботу.
2. Актуалізація знань.
Мета: перевірка раніше вивченого, перевірка домашнього завдання.
3. Формування нових знань.
Мета: введення нових понять, пояснення нової теми.
4. Тренування нових умінь і навичок.
Мета: виконання практичних занять з використанням нового матеріалу. Самостійна робота студентів під керівництвом викладача.
5. Домашнє завдання.
6. Підведення підсумків заняття.

Типова схема відгуку на відвідане заняття

- I. Зовнішні, загальні моменти уроку.
  - 1 Робочий контакт викладача з групою:
    - а). посильність завдань;
    - б). звичність, зрозумілість занять; в). урахування індивідуальних особливостей студентів;
    - г). охоплення групи при опитуванні;
    - д). оцінка роботи студентів (стимулювання або осуд оцінкою);
    - е). на кого викладач орієнтується в ході занять: сильних, прилеглих, слабких студентів;
    - ж). загальний хронометраж заняття: цільові паузи, паузи –перерви; паузи-зриви;
  - з) ступінь напруженості заняття.
2. Мова викладача на занятті:
  - а). процентне співвідношення мовного часу викладача і студента на занятті;
  - б) ступінь складності мови викладача, її термінологічна цінність;
  - в). типові помилки мови викладача.
3. Загальна оцінка групи на занятті:
  - а). загальний рівень підготовки групи;
  - б). рівень загального розвитку групи;
  - в). ступінь інтересу групи в цілому до роботи на занятті;
  - г). найбільш сильні і слабкі студенти групи.
4. Характер учбового матеріалу:
  - а). учбова і наукова цінність учбового матеріалу;

б). актуальність навчальної інформації;

в). системність у підборі матеріалу.

II Цільовий поділ заняття на складові частини:

1. Перевірка раніше вивченого матеріалу.

2. Викладання нового матеріалу.

3. Закріплення нового матеріалу (тренування, рішення задач, виконання практичних завдань та ін.).

4. Завдання для самостійної домашньої роботи.

III. Методи роботи викладача на занятті:

1. Які методи використовувалися.

2. Оптимальність, доцільність вибраних методів.

3. Що можна змінити, поліпшити, доповнити.

4. Місце наочності на занятті.

IV. Виховна робота на занятті:

1. Ким виглядає викладач на занятті:

а). інформатором; б). пропагандистом; в). просвітителем; г). авторитетним колегою; д). наставником; е). начальником; ж). контролером.

2. Як викладач використовує матеріал для виховних цілей:

а). відверто, прямолінійно; б). потайки, неявно.

Критерії оцінки змісту і методики лекції

При відвідуванні лекції необхідно особливу увагу звертати на такі питання:

- науковість змісту лекції.
- доцільність вибору того чи іншого методу викладання матеріалу (проблемне викладання, аргументованість своєї точки зору тощо).
- прийоми і засоби активізації розумової діяльності студентів.
- професійна орієнтація лекції.
- послідовність і системність викладення матеріалу.
- ступінь зв'язку лекції з підготовкою студентів до практичних і лабораторних занять.

Характеристика студентської групи

Типова схема

1. Склад студентів групи:

а). кількісний склад та за віком;

б). схильність до роботи та успішність студентів;

в). загальний розвиток студентів;

г). суспільний стан групи (національні потяги, виконання доручень, традиції групи, свідомість студентів).

2. Згуртованість студентів групи:

а). чи існують групування за інтересами або негативного характеру; як студенти відносяться один до одного;

б). чи люблять студенти разом проводити учбовий та вільний час ;

в). чи дружать між собою юнаки і дівчата;

г). чи існує в групі кругова порука;

д). як студенти переживають невдачі один одного.

3. Організованість студентів групи:

- а). як студенти організують виконання колективних завдань;
- б). як вони розподіляють між собою суспільні доручення.
- 4. Суспільна думка в групі:
  - а). які вчинки своїх товаришів студенти схвалюють або засуджують;
  - б). які форми виразу схвалення і засудження.
  - в). рівень критики і самокритики в групі.
- 5. Характер дружніх зв'язків в групі:
  - а). що поєднує студентів (інтереси, спільна справа, місце помешкання тощо).
  - б). як група відноситься до відмінників, невстигаючим, порушникам;
  - в). як студенти відносяться до людей з фізичними вадами.
- 6. Характеристика лідерів групи:
  - а). склад формальних і неформальних лідерів;
  - б). чи виконуються розпорядження лідерів;
  - в). як відносяться студенти до лідерів групи і лідери до студентів.
- 7. Висновки.
Які педагогічні заходи необхідно використати для покращення організації студентської групи і її згуртованості.

Зразки для оформлення і заповнення звітної документації
з педагогічного стажування

ЩОДЕННИК	
педагогічного стажування	
студента _____	
групи _____	факультету _____
	Керівник
педагогічного стажування _____	
Випускаюча кафедра _____	

Таблиця 1 - Графік відвідувань учбових занять (навести в зошиті - щоденнику)

№№ груп	Ведучий викладач	Дата відвідання	Підпис викладача

Таблиця 2 - Схема аналізу відвіданого заняття (навести в зошиті - щоденнику)

Фактична частина заняття			Частина заняття, яка оцінюється	
Поетапний зміст заняття	Прийоми і засоби навчання	Час, який відводиться на етап роботи	Мета дій викладача на кожному етапі заняття	Відношення практиканта до побаченого

Навчальне видання

П Р О Г Р А М А та МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до науково – дослідного стажування студентів – магістрантів
за напрямом підготовки 0305 „ Економіка і підприємництво ”
за спеціальністю 8.03050401 „ Економіка підприємства ”

Укладачі: Поясник Г.В.
Горовий Д.А.
Горова К.О.

Відповідальний за випуск: Дмитрієв І.А.

Підп. до друк.
Друк офсетний
Тираж екз.
Зак. №

Формат 60×80
Ум. др. л.

1/16 Бум. Тип №
Нав - вид. л.

ХНАДУ, ГСП, Харків, вул. Петровського, 25

Підготовлено у Харківському національному автомобільно-дорожньому
університеті

Для нотаток